

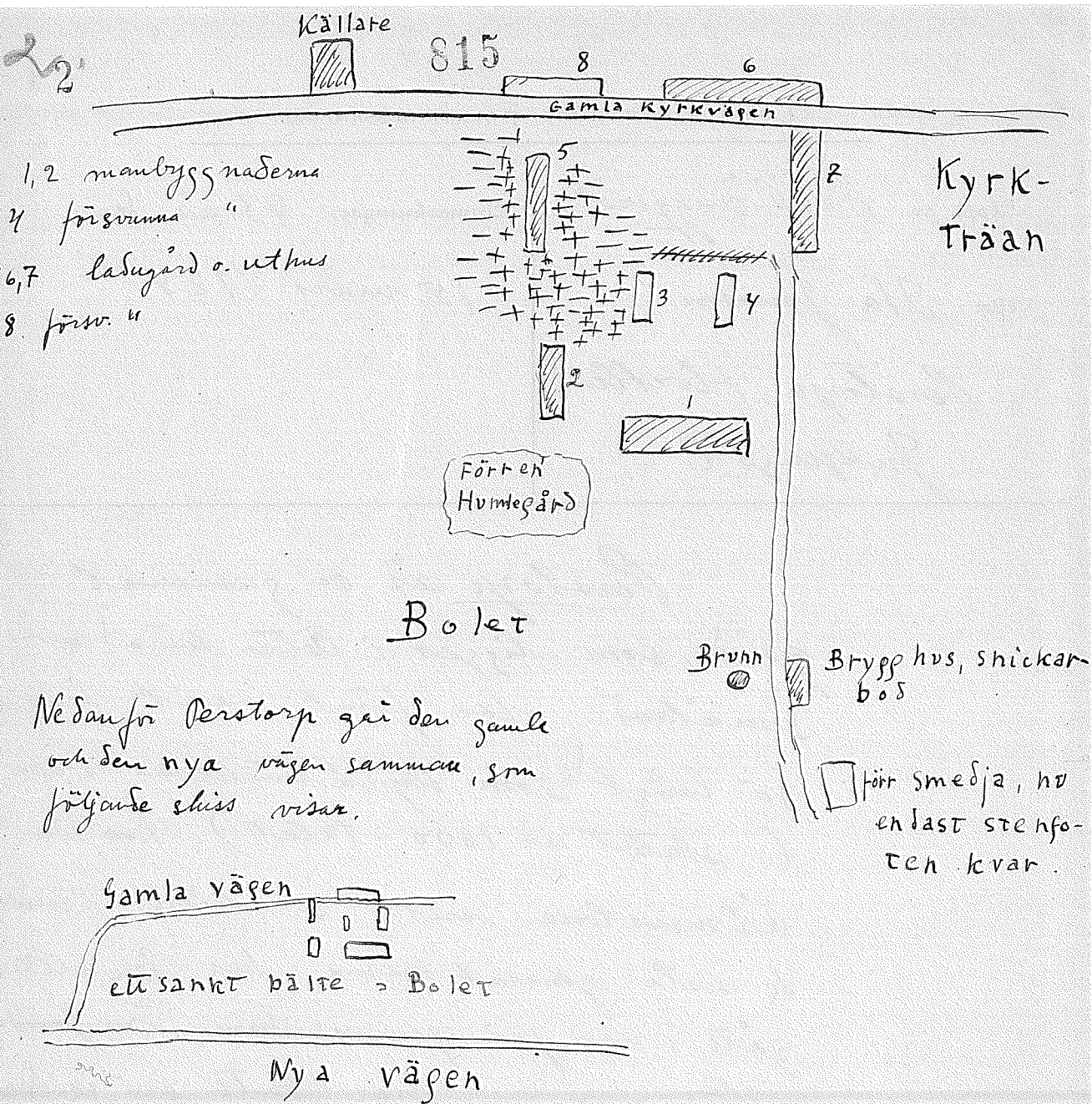
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

Uppt. av *Karl Engqvist*
 efter *Isa Jonsson*
 i *Perstorp, Hvetlanda*
Jukungs l.

Anmärkingar: 73 år sen
 15 mars 1928.

Perstorp är en gammal gård, som ligger i Östra härad av Småland. Har fönt varit frälse. Så långt som kyrkböckerna visa (= slutet av 1600-talet) har den åtminstone varit i släkten. Under de sista generationerna har den alltid gått i arv på spinnsidan. Fru Jonsson, "Kära mor", har båt på gården hela sitt liv.

Gammal väg *Perstorp* ligger utefter en häradsväg. Man ser finnes en gammal väg, som numera endast går, gamla kyrkvägen. (60 sid)

Uppt. av K. Engqvist

efter Isa Jönsson

Anmärkingar:

" År 1717 konfirmerades min mors mors mormor, och så byggdes den här stugan. "

När brädföringen vid reparation var av i sommar, visade det sig att den två yzr blivit påbyggd och ursprungl. endast varit en par meter hög.

Det första kaffet.

"Tills för en par år sen hade vi en kaffekokare här, som var en av de första i bygden. Kaffet var alltid klart, ty all sump sakade sig i en fördjupning i botten. Min mors mor hade fått den av sin mormor.

Tunga 4
Banker 1/2

Den sistnämnda man köpte mycket gärdar för sina pengar. Det fanns några banker att sätta in fem i.

Man ägde Perstorp, 3 gårdar i Ecker-
sa, 2 i Hvetlanda by, Hult,
1/4 i Fageräng o. 1/6 i Dillbryd. Dess-
utom en utmark i Tifflekull, som
kom bort vid skiftet. Allt detta
delades sedan bland barnen.

De frista
potatiserna

" När min

Uppt. av

K. Engqvist

Anmärkningar:

Ber. av Dr. Johnstam

Född 1855

i Bistops Hovelländan

efter

i Östra h. Småland

Hovelländan

Julekops l.

nytt 1928

Väradsramen.

Hovelländan herrar ä' Bälta män

Nadby stackare lever än.

Hörsda ankestocksdrikan

Skede tallrikastickare

Hörsda stövlakragar

ä' Mellby mörtmagar.

En socken Ökna är ej nämnd. Bleu självs-
ständig socken frist för ngt sekel sedan.

Mellby ligger vid sjön Solgen. Sockenborna förläsa
sälja gåddorna och själva bara äta den magra, bruna
mörten. Hörsda är en rik s:n. Skede har

intill förra århundradet varit ganska illa ansedd
s:n, befolkad av tiggare, tjuvar m.m.

Så när ja än. skina upp de julleksängar,
som ännu sjungas.

Julekssånger.

66

Tjiv å tjiv det skall du meta
från du står min lilla vän
Men jag har den glada trösten
att jag får dig snart igen.
Pojar, trollalla o. s. v.

Det brinner en eld, den brinner så klar
Den brinner i tusende kransar

....
med kärstan dansar

Vänd dej om, ta mig i famn
Dansa med mig än en gång
Dansa med mig mera.

Och klara månen på blå himmelen den lyser
och klara vattnet i friska källan det fryser.

Kom, kom lilla vän ska vi hoppa
Efter kommer prästen med sin långa svarta kappan
Han skall sja o. mig tillsammansiga
Du ska vara far, och jag ska vara mor
och så vår lilla nätta pojka.

Små fåglarna i skogen de sjunga var dag
att du och jag vi skulle vara andra far
..... så kan det gå.

815
Ja, gläder mig av hjärtans grund
att 15 skräddare väger ett pund.
Sax o. var. o. nål o. trå
syningen på.

Så han jag, sats småflickor leka följande.

"Äpplet sitter i bojan lockat
alla skola niga, backa
nigen minner i leken fram
förän han säger sin käraste namn.

Vad heter han?

N. N. heter han. / Många stolta ringar
hade han. Flåka du lille N. N. / Flåka
du lille Anna (t. d.).

Får ästad, viska ra(?)

Kommer hem så gläder.

Så frågas: Vill du ha äpple t. pråm?

Därefter blir det dragkamp mellan de båda
fruktens representanter, sedan alla viskar
sin käraste namn.

"Ja, gick mig ut en afton uti enlund
så grön / Där mötte mig en flicka
så fager och så skön.

Hon lovade mig sitt hjärta / Hon
räckte mig sin hand.

Finto. Värld!

2. Och de banden, som i knötar som ingår
lossa kan / blott loden blott loden
kan lossa dessa band.

In atrogen gosse kan lossa fessa band.

3. Och kärleken den växer i våra unga år
blott lyckliga de äro, när de varandra
fin.

Flickan går i valsen, väna valsmall,
medan jag vandrar i världen så säll,
gossarnas stöistä möje det är att ha en vän,
Jag sätter glasögon på min näsa, vad skall
den på balen göra,

Ingefära v. pepparrot faller alla
till sin kamin, v. Sra te shogs "

Desultors har ju höit en gång, förmodligen
av tämligen ung Saturn.

4. *Törörosa* var ett vackert barn. 1.

Flom bodde i det höga slott. 2.

a. Hocker väkte känslighet. 3.

Så kom den enda från in. 4.

Töimasa arv: 100 a^o. 5.

24" kom Ben och hans prinsan ut. 6

8. Må Sa° Sansar pransen med sin brud.
9. Sa° Sansar is av hjärtans lust.

Uppt. av *K. Engqvist*

Anmärkningar:

efter

i

" På Tångerda herrgård hade de otur med kreaturen för några år sen. De hittade ett kuyte med mycket saker i: ormskin, solor, och knutar å knutar. Minskade i tröskeln.

En annan trollhistoria.

" Steja - Stina var på hemväg till sin s tuga. Så fick hon se på skogsvägen en liten gubbe, som körde med fem röda bockar. Sen fick hon en örfil, så ats hon snart sjuk en tid efter 'att.

Medan jag kommer ihåg, vill jag (= nyfödd barnen) pasta på att tala om lite smått, som jag hört här och var förr i tiden.

Min hemsocken är Skede, grannsocken till Flov-landa i Östra härad. När man frågar efter

Skede

lämnings-
ägnar.

10

10

kyrkklock-
orna.

namnet Skede. säger man, att en korp flög
med en silversked i näbben och tappade den
där kyrkan nu ligger. Med kyrkklockorna
i Skede är också en episod förknippad.

Sesällen göt klockan - storckl., innan mästare-
ren hann fram till byn. Sesällen och
mästaren möttes vid Rösa, en by intill Skede.
Mästaren sa: "Tar du brödet från mej, tar jag
livet av dej," och slog ihjäl honom. Den dess
hade klockorna en vacker molklång och tycktes
säga, vid begravningar i synnerhet: "Du - ung-
man - har - mistat - li - vet - för mej -

De läto vackrare än klockorna i Värjö och
måste därför gittas om.

Sjünnen.

Sjünnen har fått sitt namn på följande
sätt. Ett mord hade blivit begånget. Pilen
som satte i den mördade tillhörde en bondesläkt,
som bestod av hussfader och sju söner.

Den yngste sonen var dolsk och inbunden till sinna,
och var enligt vad jag hört, hedning. Alla
sju brödrarna hoppade över fallet; den yngste
och siste blev där. De gamle i trakten säga
stundom "Sjun - den" vid uttalet.

Kättel
Runske.

LUNDS UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV

815 I Östra häradstrakterna känner man även //
en historien om en Kättel Runse. ¹ De
blev uppskrifven och tryckt av en prost i Alshede
Östra, för länge sedan, och jag läste den
senast i somras hos herr C. Nilsson, Brunn-
hult, Skede. Det är episoder om hur Kättel
vinner runkawlarna, om märken i berget, där
han suttit, om hans förtrollade trädgård, som
man kan få se ngn gång, men aldrig hitta
på nytt.

Spökehistorier.

^{i Ö. a. 4.}
På flöden ^{i Ö. a. 4.} grankapell gick det aldrig att
stänga dörr. Om man gjorde det om
kvällen var låsen uppe igen om morgnarna.
Den skulle bli stängd först, när släkten
blev utdöd. Min farfar säg en gång liksom
i grankapellet. De voro alldeles som levandes.
Men när han pretade på kinnbenet, så föll
det in som aska. Om natten blev det
ett förfärligt väsen i farfars rum. Stolar
och allt hoppade. Så gick han o. Se andra poj-
karna gå med prästen och be om förlåtelse.
Törresten har jag hört en liknande historia
om en af dörr, som aldrig stod stängd. Det var
till ett boningshus. Dit hade en gång 2 vand-
rande handelsmän kommit och fått bli om

12 natten, men de hade aldrig syns på Särifrån.
12 När man en gång grävde under stallet hittades
ett par skelet, vilka av ägaren sådes vara
hästskelett.

En dag kom en vagn full med fyra
samer mellanens upp till Trollebo slott. Vagn
tvätterskor såg dem. Vid middan frågte de, vilka som
kommit på besök. Inga hade kommit, men det var
trollebo, som började kussa på dem.

En skara ungdom gick en f väg fram och skämtade
om en Söt. När de kommo till en grind, öppnades
den av sig själv, och stängdes sedan också efter dem.

När ett Torp till Perstorp hade en person Söt.
Han blev inte i tillfälle att se, vad han ville, in.
man han dog. På natten höides ett förfärligt stönande
runt omkring gårdsblyggnaden i Perstorp.

För ett par år sen träffade jag en Dräng, som på-
stod sig ha sett själv ett spöke. Den gamle ägaren
på en gård åt Eksjöhillen till gick igen. Han gick
från Drängstegen till köket och där mötte Drängen
honon, varvid de senare steg åt sidan fr. vägen.
Sedan gick spöket med nerlutat huvud omkring i
köket. Ibland gick det flera år, under vilken
man ej såg honon. Då syntes han ej mellan

1912 - 1916.

Spöken kunna inte gå över en ökning i golv.
(Fr. V:a härad i Juk. l.)

Uppt. av K. Suggsist

efter Ida Jansson

i

Anmärkningar:

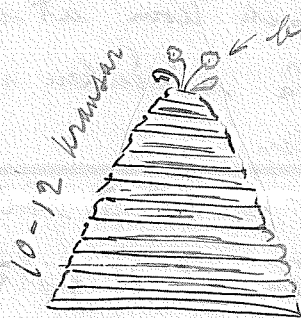
ishe. Klockaren i Sandjö, V:a härad, Svensson har berättat.

Vi hade talat om en myligen avliden storgubbe på ett kalas. Han hade sitt familjevapen i kyrkan. Sen ve 12-tiden på natten skulle jag opp i kyrkan för att stänga orgeln o. hade min flicka med mig. Då gick jag se stormannen komma storgången ner. Han gick upp för ena trappen till läktaren och mens gick jag med flickan under armen ned för den andra och kom ut och stängde dörren. Men den kvarglönda näsduken var nästan morron alldeles ständermalen.

Husförhöi. "Innan husförhöret så läste folket både 1880-talet natt och dag. Prästen och de gifta karlar, som skulle vara förmis, fick middag. Ströfolket = barn, framtimmer o. tjänare, som fick frägningsamat. Föist ost, råglöd o. pannkakor (dricka).

14 14 Efter frukost: ost, lompbröd (enstärklingsor) och Srisken. Färgningen var i säll och Srisken i en kittel. Mjölet till brödet var tagel-siktat. Perstorp hör tillika med Rehersa och Kättilstorp en rote. Men i fråga om begravningsrote hör gården till ett par andra byar, Alarp och Fageråm. Dessa ligger också närmare. Folket i samma begravningsrote var tvungna att hjälpa varandra att bära in begravingar. Den är den äldre roteindelningen och den naturliga.

Till begravningsförming hade man ofta en smörtorta, som i sin konform prämlines om spetokakan. Fast den vanligaste förmingen i dessa Smålandsstrakter är dock ostkakan. Smörtortan är nu glömd.

Brüksauv.: 4 skpd smör,
2 ägg, mjöl och ett
fingermått brännvin.

När f man för till släk-
tingar fick man ta' med sig en 7 ä 8 kaker
bröd, för vart barn skulle ha sin kaka
(sektor. skallebrö).

Matorning:

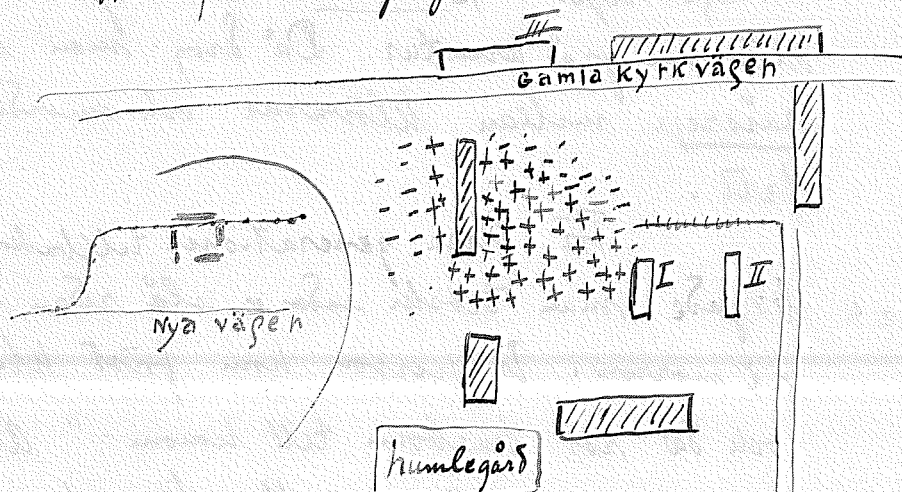
815

Man började att arbeta vid 3,4 timmen på
mornarna. Kl. 6 fick kurlarna o' halv kaka
bröd med smör på. — Till dava på som-
maren för vankades potatemas, sill, sur mjölk.
Om söndagen äts till mellannatt innan middagen
goran (= plättar). Nyn fick stanna hemma
från kyrkan för att baka sem. — Middag. Rallbröd,
välling o. fläsk. — Ost o. bröd te aftonvard.

Kväll: rågmjölsgröt i mjölk i slätten en halv
sill var. Aldrig ngt att dricka vid mellan-
maten. Kaffe dracks ej så.

ammal väg.

Träsk över ägarna gav den gamla kyrkvägen.
Nedför Perstorp gav den samma med den nya vägen.

I, II o. III nu försvunna.

Även smedjan är nu borta (IV) Brum

Smickarbod o. tvätt-
stuga.

Smedja

IV

Ochhyvel.

16

Den första
stälgrepen

Blodsjuka.

Blåttiskener.

Bölkätta.

"Är det
mörre'nu?"

Slagbansen.

Ochhyvel användes bara för 60 år sen i
Nora i Näsby s:sv. Ihyveln var så stor,
att en man kunde sitta på och åka. ~~De~~
Så stack det ut 4 horn från den, i vilken karlar
höll. — Den första stälgrepen syntes
i Karlstorp 1870. Köptes för 9 kr. — Barn
för en generation sedan hade man det mesta av
trä i redskapsslag. F. o. m. sådant som vagns-
axlar. "Träslaböjder." Man plockade svarta
smiglar för att smörja med. De var så
feta. Såna användes även för att bota blod-
sjukor. Man hade ringa skener kring hjulen
utan mölle om med granor o. s. d. Inte ens
riktiga rep. Bölkätta är en sjukdom mellan
klövarna på kreatur. Då drog man med svin-
hårsrep mellan klövarna och smorde sen med
fett.

För flera generationer tillbaka i tiden
böijade man tröska såd o. slå ridan vid 1 & 2
på morron. En person kom först kl. 2 en gång
och så röt husbon till honom: "Är det
mörre'nu?" — Men framot 8-tiden var
man för trötta för att arbeta och satte sig att
berätta historier b. att säga slagbansen.

I

815

17
17

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

Uppt. av K. Engqvist

efter Wa. Jonsson

Anmärkingar:

i

Grötrinn.

Denne gröten är kokt ve' ved
 a' inte ve' stubbar.

Vassego a' ät gubbar!

Gröten är go' a' gryna' ~~stora~~ trinnar
 Här go' vänner, ät er inte för stinna.

Ja' är liten a' nätt / ja' äter mig snart
 mätt. — Jag är stor och bra / ja'
 äter för tre.

Den här gröten är kokt i en gröta a' inte
 i en tall, a' nu så skuttas jag i en gran.

Gröten är kokt i a' gryta a' inte i e lökta
 ta' inte mer i sken, än i orkar lifta.

18 " Vid ett bandage, såg en flicka ett grästrin, så
att en inte kunde annat än skämmas.

Glade inte för sticket
och hade inte mer sprucket
så hade inte vi varit här o. drucket.

En söndagsmorgon nu i somras¹⁹²² kom det ett
par främlingar till besök från trakten, och
samtalet kom in på bl. a. trolleri och
kreatursjukdomar. En av karlarna säger.

Tattare " Ja, Pettersson i Långhuster vill sälja sin
gård nu. Han annonserar i tidningarna. Han
trov, att tatterna vare fr. Davidstorp
sätter sjukdomar på hans kreatur. Det
är en farlig otur han haft med sina kräk
sista tiden." Det må anmärkas, att "Pettersson
i Långh. o. tatterna haft ett en fäst på
vårsidan med varandra.

Mormor:

Finlandskoner " En moster till mig, Lena-Kari, låg på
golvet och skurade. En finlandskona kom in.
Lena-Kari sa: 'O kommer så alltid å smörjer
ner och drar in.' Finlandskonan: 'Ja ska

20 " Ej långt här fr. Perstorp bodde en små,
20. som hade en elak hustru. Hon kom en gång
in i vår laggård, mjölkade i näven av ver
ker och kastade det över hon samt gjorde kors-
tecknet. Korna blev som förgjorda den som-
maren. Bara 2 pund smör efter 9 kor i veckan.
De ble iisläppta i en hage med bra gräs,
men lade sej bara vid gräset och tittade inte
åt gräset. Så sa en granne: Ja det är ingen
annan råd än att ni gå som jäg. — Så for
vi mor och far i vår till flästa-bella-dalla
bortåt Eksjö till. Hon läste i kort. "Det
har varit ett långt, mörkt fruntimmer i
laggärd och mjölkat och korsat över korna."
Mörket annat så hon en lång stund. Far ble
rädd och gick ut, men mor hörde på hela
tiden. Så ble de te' a' b' mjölka på byttboti-
narna a' leta reda på ett kuyfe, som var
gjunt i ett lås och ge in korna ett slags
piller. Och så ordnade det sig.

47

815

19
19

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

Uppt. av K. Engström.

Anmärkningar:

efter De Jussone

i

göra, så att du får bli blöt hela livet!
L. - K. led skrifter av blodgenis ända till
sin död.

"En annan finlandskona sa: "Ja skall lära er
ett sätt, så att inte trolleri kan göra någonting.
Kasta några eldglovar efter oss, när vi går."

Rådet åtgjordes och med framgång.

"Ett fruntimmer sa också: "En finlandskona
kom in i en kött. "Ja, har inget kött
att ge bort." - "Ja, så ska du få äta kött
hela ditt liv." Kärnaren kände sen som en kött-
klump i halsen hela sitt liv.

"Såhär är en annan historia: "Du ska få tugga
hela ditt liv." Och det blev också så.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

Uppt. av

K. Engqvist

Anmärkingar:

efter

Johanna i
Fageräng

Ärsgång

"Förre julen gick min granne,
en sömnerska, ärsgång (jul 1926)Jag hörde hur hon rev omkring
mina kvastar vid gaveln. I Pet-
ters i Fageräng, såg de hennes
ansikte bakom rutan.

Första maj

skall man dricka mörk i bevon.

Bära maj i
by"Att bära maj i by, det är väl
betsamma som att bära eld i by,
men jag har aldrig sett sådant.

Varsel.

22.

22

När det sjunger i kolkam får en
spröja Söt.

"När en Strömmar om föti,
får en spröja för Söt."

Hävar

Dörarna skulle stängas innan
mörkt påskafte för hävarnas skull.

Småland
Östern hd
Atländabö

815

Uppf. C. Engqvist
Ber. H. Johansson

23

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESSAMLING.

Född 1855

23

Uppf. av Karl Engqvist

efter Johanna

i Fageräng, Hvetl.
Jukops l.

Anmärkningaz: Född i Hamnult;
Kronobergs l. Har tjänt
ss piga i Jukops trakten.
På mycket pigg av sig och
har ett bra minne.
Uppf. somm. 1927.

Via sommarmatten Tvista sommarmatten är b. e apr.
hvet Sås på Karolinska i 7:e veckor.

Bladmagen hos knatur kallas även fruktanlip-
pen, mongfällan. Namnet lasepräsen
om den användes dock ej i min
hemtrakt.

Påskels användes i Via härad och i Hamnult.

Vårfrudan Vårfrudan skulle man låta bli
att göra kvällar.

"Lägga oss i ljusen kväll
och sova till Mikelsmäss"

"Det går ju mest på rim"
Sa min förtälska

Lusskvällen

24

24

fick man i stugorna
och bjös kaffe. Ditt jag tjänte
kom en granne och bjös mat-
mora och mej på vin och kon-
jak till husbonn. — Så höll
man på mornarna och hela natten.

På mornarna hade man en krona på
kruket ibland.

Kanizfredan

Fick intet ätas, som var södat
med kniv (kniv).

Uppt. av K. Engqvist

efter Johanna

i Fagerås

sept. 1908

Anmärkingar:

Rindö. Småland

Hd. Östra

Sm. Kottlanda

Skerva.

Av skerva känner jag till
elva sorter. Den elfte heter
elltorn.

De som hade likaskerva, skulle
ledas tre ggr om en likkista,
när de sjöng av liket.

Mästerman-
ska.

En pojke, ett år gammal la'
bort att gå, och mycket hjälpte
Så kom en tattarkärvin, som
ville göra honom bra för femtio öre.
Hon gav honom ett julle, blandat
som var en silverring. Skulle ta
9 mornas i råd. Hon var för hade va-
rit brida, så det förstär en ju... Pojken

26

blev bra.

Avrättning.

26

När den siste avrättades h. för
en 75 år sen, så var folk fram-
me med koppar och skivar för
att samla nytt blad efter den
halsbaggare.

Magisk källa.

Jag kunde inte gå, fastän jag var
tre år. Så för de iväg en midsom-
marafton med mig till en källa i
Slätskögs s:n. Det måste ske in-
nan 12 på dan. Så sovrade en pi-
ga mer mig 3 ggr i den iskalla kät-
lan. Det var fullt av folk, så att
det kryllade för ängslatsen, vilka
alla ville bli helade.

Skervor o.a.

Mot sjukdom för barn användes
även ngn stor nöckle. Denne bars
inbunden levandes i en röd präse,
när sygn och sen kostades den öspi-
sela.

Nya varfe Sas matta

5-6 april

Gamla "

24-25 mars.

Uppt. av K. Engqvist

Anmärkingar:

efter Ida Jonsson

Barnäldern upphörde efter konfirma-
tionen.

Dä

Barnen läste ett år. Skulle väntas
av, när barnen läste sig.

Smöjning.

Lade barnen matlaga skulle de dras
med en ett husakiel och upp en ett
annat.

Barn, som inte slutade upp
med att blöta i sängen; med
en pojke, som hade denna ovana
drog man i väg till skola och lät
honom pissa i en grav, uppkastad åt
en självspillning, innan solen gick upp.

28
28
En miora, som nyss hade fått
barn, fick inte gå ut annat än
med eld på sig. Sen tändstickorna
kom till, var de tillräckliga.

Efter kyrktagningen skulle
barnet jiskas med ris tills
det grät.